

den secretaris der stichting Prof. Dr. Theo J. Stomps, Weesperzijde 29 te Amsterdam en wel als beschermer (schenking in eens van minstens *f* 1000.— of jaarlijksche bijdrage *f* 100.—), als donateur (*f* 100.— in eens of *f* 10.— per jaar) of voor lagere bedragen als lid. Het bedrag zou tamelijk spoedig verkregen worden, wanneer een aantal onzer lezers het volgende voorbeeld wilden volgen. Er is een meisje in Groningen, een dorpsmeisje, een boerendochter, die was verleden jaar tot het inzicht gekomen, dat de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten zoo uitstekend een in dezen tijd zoo bitter noodig werk verricht. Zij wilde gaarne die vereeniging helpen en, praktisch als die Groningers zijn, zij stelde zich tot taak, om voor een bepaalden datum (den verjaardag van den Penningmeester) honderd nieuwe leden te werven. Als het niet gelukt was, zou ik het niet vertellen, dus zij speelde het klaar en inde nog de contributie voor het loopende jaar op den koop toe, zoodat wij op een morgen, een zeer mooien morgen, verblijd werden met een buidel geld en een lijst van honderd nieuwe leden. Nu weet ik niet, wanneer Stomps jarig is en dat komt er ook minder op aan. Maar wel weet ik, dat een jong mensch, die tot een of ander inzicht is gekomen, machtig veel bereiken kan. En daarom beveel ik de Heimansstichting dringend aan in uw aller belangstelling.

JAC. P. THJSSE.

DE PUTTER.

(*Carduelis carduelis* L.)

P een avond, dat ik met den Heer Wolda zat te praten, vertelde deze mij, dat hij puttertjes gehoord en gezien had. Daar wij deze vogelsoort nog niet onder de fauna van den Wageningschen Berg opgemerkt hadden, was het wel de moeite waard, eens goed uit te kijken.

Aan den oostelijken voet van den heuvel staat het pompstation der waterleiding, in den hoek, gevormd door den grooten straatweg, die over den berg loopt en den weg „onderlangs“. Hier bevindt men zich bij de groenende uiterwaarden van den Rijn, waar tusschen het gras de distels dikwijls welig tieren. Een groote groep hooge accacia's en enkele larixboomen omringen het huisje en breiden zich hooger op nog verder uit, ook aan de overzijde van den weg in Oranje Nassau's Oord. In deze boomen hield het puttertjespaartje zich telkens op. De eerste dagen waren voor waarneming niet erg geschikt. Er stond een halve storm en het geraas der boomen in dezen windhoek was hinderlijk.

Ik was er speciaal op gespitst, een mij onbekend geluid te hooren en al gauw werd aan mijn verlangen voldaan, toen ik de aardige uithaaltjes hoorde, die dus van de putters moesten zijn, maar noch den eersten noch den tweeden dag kreeg ik iets van hen te zien. Wanneer je zoo een uur achter elkaar zonder

resultaat naar boven staat te staren, dan krijg je ongeveer dat hopeloos lamgeslagen gevoel, dat iedereen wel eens ondervonden heeft, als hij met een langen stok b. v. iets hoog boven zich moet klaarspelen, waar je bijna niet bij kunt. Het eenige was, dat ik met het geluid vertrouwd raakte. Dit zingen valt overigens niet erg op. De Heer Wolda had den zang bij den Heer Oomen in Nijmegen leeren kennen en zoo waren de Wageningsche putters „ontdekt“. Immers we hadden, zooals later bleek, niet met een voor deze plaats nieuwe vogelsoort te doen; want bij navraag vertelde de machinist van het pompstation, dat hij de putters al jarenlang om zijn huis had waargenomen. Dat heeft me trouwens meermalen gefraspeerd, (en anderen zal het ook wel zijn opgevallen) hoe wanneer eenmaal geluid en habitus van een tot dusverre onbekenden vogel mij gemeenzaam werden, deze als het ware plotseling opdook op plaatsen, waar zijn bestaan niet vermoed werd. Zoo ging het hier ook, zooals straks blijken zal.

Een der volgende dagen was gunstiger voor waarneming en ik stelde me weer in de nabijheid der hooge accacia's op, tot ik hun helderen vroolijken lokroep hoorde en rijkelijk beloond werd voor al het vergeefsche uitzien. Als de zon op een puttertje schijnt, is het een kleinood, dat zijn schoonheid dankt aan den prachtige rood-wit-zwarte kop met het lieve snaveltje en het schitterend geel op de vleugels, waarnaar men nooit moe wordt te kijken, ook al omdat het prachtige diertje daartoe niet veel gelegenheid geeft. Behalve dat me bleek, hoe schuw de puttertjes zijn, wordt hun waarneming lastig en dikwijls vrijwel onmogelijk gemaakt, doordat ze zich telkens zoo hoog ophouden en zoo vreeselijk bewegelijk zijn. Welk een verschil met de gedragingen van zijn welgedane familiegenoot de vink. Wanneer een beginneling dezen sinjeur zou willen leeren „kennen“ behoefde hij b. v. maar een straatweg met grootere boomen langs te loopen om hem daar in al zijn goedigheid (schijnbare, want tegenover andere is hij dikwijls vinnig, dat leert de drinkbak) te zien voorthippen en wanneer hij dan heel dichtbij kwam zou hij den vogel met een helder „pink“ loodrecht omhoog zien schieten, naar een dikke tak boven zich, waar hij zich rustig zou laten bewonderen. Maar dan de putters! We houden ons rustig onder de hooge boomen; een heggemusche scharrelt stilletjes rond tusschen boonenstaken en wat neergeworpen rommel, een alarmkreet en er schiet een merel te voorschijn, die zich op een post van het hek neerzet, zijn staart omhoog trekt, ons verschrikt aankijkt en er dan even snel weer van door gaat. Dan ineens klinkt er boven ons het geluid, waar we op wachten, de lokroep van den putter, waarvan het Deutsche woord „Stieglitz“ een nabootsing is. En ziet, ze zijn met hun beiden, geen oogenblik rustig vliegen ze van tak tot tak, ze draaien met hun slanke lijfjes, terwijl ze onophoudelijk hun gevarieerde roepjes laten hooren. Maar geen minuut nog of ze vliegen op, dollen nog even achter en over elkaar door de lucht (een kostelijk gezicht) en verdwijnen dan als twee stipjes in de zonnige lucht, in de wippende cadencelijn die ze met zoovele vinkvogels gemeen hebben. Maar we zagen ze toch even!

Dit alles was in de eerste dagen van Juli. Wanneer ik nu den 6den van die

maand in den omtrek van ons huis, dat op den Wageningschen Berg zelf staat, wandel, zijn er plotseling heldere trillertjes boven me; m'n eerste gedachte is putter, maar zou dat nu geen inbeelding zijn, denk ik en spookt dat geluid me misschien de laatste dagen door m'n hoofd, zoodat ik alles voor puttertjes verslijt? Nadat nog enkele keeren de karakteristieke uithaaltjes zich hadden laten hooren, was ik echter overtuigd, dat we met carduelis te doen hadden en zoo wisten we dan na enkele dagen, dat ook daar een domicilie van een putterpaartje was. De opeenvolging is wel opmerkelijk. De Heer Wolda leert in Nijmegen het geluid en de manieren kennen, met het gevolg, dat er in Wageningen een paartje gevonden wordt en toen ik eenmaal door die twee hun gedragingen had geleerd, blijkt dat er zoowaar een tweede paartje zich vlak bij ons ophoudt.

Nest van het puttertje.

En alsof dit alles nog niet genoeg was, beleef ik enkele dagen daarna het volgende. We hadden ons aan het Lexkesveer laten overzetten, wandelden door de weiden langs den met riet bewassen linker Rijnsoever en deden verschillende waarnemingen. Terugkomende hoor ik stieg-liet en plotseling schieten er vier putters van de wei omhoog en gaan op den draad van een hek zitten. Eventjes zie ik, hoe één onder luid misbaar gevoerd wordt, nog even hulpeloos schreeuwt en vóór ik tijd heb den kijker op te werpen, laten ze zich weer schuin omlaag in de distels vallen. En voor 't eerst kon ik van heel dichtbij de wonderlijke kleurenpracht bezien, want terwijl de anderen voortdurend roepend, onzichtbaar op den grond tusschen de planten blijven, er is één, die zich als een mees aan den wiebelenden distel hangt en er met graagte de zaadjes uitpikt. Wat een pracht

van lijnen en kleuren; die snavel met het roode voorhoofd, dat telkens in den kop van den distel verdwijnt, terwijl het geel op de vleugels zich uitbreidt en zich verdicht bij de wisselende bewegingen. Een onvoorzichtig stapje doet de geheele familie uiteenstuiven naar verafgelegen hooge populieren.

Wel wisten we, dat langs den Rijn 's winters putters gezien en gevangen werden, maar we worden nu langzamerhand beter ingelicht en de terreinen dunken ons voor een blijvende vestiging buitengemeen gunstig, de Veluwezoom en Nijmeegsche heuvelrijen waarlangs de rivieren Rijn en Waal met hun voedselrijke uiterwaarden vlieten. We hopen dan ook innig, dat deze door voortdurende vervolging in ons land bijna uitgeroeide vogeltjes zich in stand kunnen houden en zich voortdurend zullen uitbreiden.

Wat het broeden betreft, van één paartje hebben we volstreckte zekerheid. Twee dagen nadat ik mijn puttertjes (laat ons ze voor 't gemak zoo noemen) gevonden had, loop ik in een tuin waar ik ze meermalen heen zag vliegen en na een tijdje hoor en zie ik ze werkelijk. Een der werklui, die mij manipulaties met den kijker zag maken, roept me toe. „Ja mijnheer, dat zijn putters.“ Als ik een gesprek met hem begin, vertelt hij, dat hij waarschijnlijk het nest weet; toen hij naar zijn huis ging, had hij heel toevallig opkijkend een nest in de gaten gekregen, terwijl rond hem putters vlogen, zoodat hij vermoedde dat het nest van hen zou zijn. Als een roofvogel op zijn buit schoot ik op die mededeeling af, maar hij wilde niets meer los laten uit vrees voor vernieling (er moesten meer werklui zijn, die zoo handelden!) En ik heb moeten praten als Brugman, eer hij me vertrouwde. 's Avonds stapten we naar de bedoelde plaats.

De man kon het nest eerst niet terugvinden, wat heel begrijpelijk was en pas na scherp toekijken zagen we het plotseling. We dachten er niet aan, om erbij te klimmen en hij liet mij achter, vrij sceptisch gestemd, omdat het enkele feit, dat er dien éenen ochtend putters om hem heen vlogen nu niet een afdoend overtuigend bewijs was. Een twintig minuten duurde het wachten al en ik dacht, ziezoo een uitgevlogen groenling of vink, toen ik onverwacht het wel bekende geluid hoorde. En snel vliegt er een prachtige putter met iets wits in zijn snavel (ik hield het voor een veertje, doch naderhand bleek dat het een zaadpluis geweest zal zijn) aan, hipt op den rand van het nest en verdwijnt erin. Ik hield me doodstil en gauw daarop kwam de andere, (tusschen man en vrouw ken ik nog steeds geen onderscheid) die me dadelijk in de gaten had en een droefgeestigen alarmkreet aanhief, die ik nog niet kende en eenigszins doet denken aan dien van de fitis. De echtgenoot(e) schoot onmiddellijk te voorschijn en met neerhangende vlerkjes, hun snaveltjes vol agitatie links en rechts tegen de takjes slijpend, vlogen ze roepend heen en weer. Ik voelde me gelukkig gestemd, want het geeft altijd een soort sensatie, wanneer men zoo'n weinig voorkomende waarneming doet.

Is dat misschien de oorzaak van de rariteiten-manie waaraan vele vogelkundigen lijden? Want het blijft toch een feit, dat een groot deel der ornithologen

in Nederland *overdreven* fel is op zeldzaamheden, liever zullen ze een reis door het halve land ondernemen, om een zeldzaam voorkomenden broedvogel neer te slaan, ik bedoel gade te slaan, dan werkelijk ernstige (en belangrijker) onderzoekingen zelf te doen.

We meenden echter, dat het wel de moeite waard is het broeden van den putter te vermelden, vooral omdat in *De Levende Natuur*, voor zoover na te gaan, nog nooit de putter iets uitvoeriger beschreven werd.

Negen Juli waren de vogels dus aan 't bouwen en bezig met de binnenbekleding. De datum maakt het waarschijnlijk, dat het een tweede broedsel was (of vervolgbroedsel). Wanneer het eerste ei kwam en hoe groot het aantal hiervan is geweest weten we niet, want we hebben het vertrouwen van den werkmán niet beschaamd, zijn nooit bij het nest geklommen, noch hebben we pogingen tot fotografheeren gedaan met het gelukkig resultaat van een volledig gelukt broedsel, op een plaats, die om zoo te zeggen niet gevaarlijker kon.

Het nest zat tegen den stam (op deze plaats $\pm$ 3 c.M. dik) van een dun spichtig eikenboompje in een mik, waar de weinige bladeren het dichtst opeen zaten, een zes Meter boven den grond. Het was schitterend gemaskeerd, zoo mooi, dat je alleen op een bepaalde plaats en dan nog met moeite er iets van bemerkte, een omstandigheid die het ongerept blijven in zeer belangrijke mate zal bevorderd hebben. Want als een nest nog geen 100 Meter verwijderd is van een plaats waar dagelijks een groot aantal van de meest stereotype vándalenjongetjes spelen, dan mag het onuitgehaald blijven wel als een zeldzaam feit vermeld worden.

Voorbij het midden der maand lag ik wel eens een half uur in de buurt van het eikje, zonder dat één der beide puttertjes zich liet zien. Op den eersten Augustus kwam ik erbij en toen stak het kopje van een oude op het nest boven den rand uit. In het halfdonker van de nestplaats zag ik door den kijker bijna niets dan de witte streep achter het oog. Toen de andere kwam vloog zij (hij) er af, waarna ze, beide angstig roepend, om me heen vlogen tot een van beide weer stilletjes op het nest wipte.

Maar den 9den, hoe is dan het aspect veranderd! Boven den nestrand zie ik één wriemelende massa van al vrij groote jongen, die klaarblijkelijk in het nest staan. Ze maken geen geluid en ook na langdurig wachten laat zich geen der beide ouders zien. De buitenwand van het nest leek me plotseling bedekt te zijn met plukjes korstmos.

Nadat de jongen waren uitgevlogen, werd het nest voor den Heer Wolda uitgezaagd, die er bijgaande foto van vervaardigde. De hoofdconstructie bestaat uit een dicht net van worteltjes, waar doorheen zeer veel zaadpluis en enkele paardeharen. Veer werd voor den bouw niet gebruikt. Heel merkwaardig is, dat het grootste gedeelte van den nestrand overvloedig bedekt is met de excrementen der jongen (vgl. duif), dat waren de plukjes „korstmos“ van den 9den Augustus (zie boven), hetgeen op de foto duidelijk te zien is.

Wat het broeden der puttertjes van den Heer Wolda betreft hebben we niet die volstrekte zekerheid. Wel staat voor ons vast, dat ze gebroed hebben in hun domicilie, dat we daar ontdekt hadden. Ook zag de Heer Wolda heel hoog in een larix een nest, waarbij hij een vink en een putter waarnam, maar zekerheid konden we niet krijgen. Die hebben we ons dezer dagen trachten te verschaffen door met een lange ladder erbij te klimmen. Het nest was voor een deel al verregend en verloren gegaan, zoodat, hoewel we zelf eigenlijk wel overtuigd zijn met een putter te doen te hebben, het bewijs alleen negatief kan zijn. Het nest zou ook van een vink kunnen zijn. Hiertegen valt aan te voeren:

1°. De groote hoogte (± 10 M.) voor een vink buitengewoon (wij namen een dergelijk hoog vinkennest nooit waar, wie wel?)

2°. De constructie van het nest, voor een goed deel bestaande uit *worteltjes* (wie nam dat ooit bij een vink waar?) Maar afwijkend van ons eerste puttersnest, dat prachtig als vergelijkingsobject dienst deed, geen plantenwol of zaadpluis, maar *papier*, terwijl we ook veertjes vonden. Of die veertjes nu voor den bouw gediend hebben, konden we niet meer uitmaken; bovendien laat de litteratuur ons hier geheel in de steek, terwijl het al of niet hebben van veer een veelbeteekenende kwestie is. Thijsse zegt (Vogelboekje) wel veer; Buekers geen veer; Pelt Lechner spreekt niet van veer; Brehm (nieuwste uitgave) wel veer; Kleinsmidt geen veer. Blijkbaar weet men geen weg met die veerenkwestie. Hoe is het, heeft men zoo weinig materiaal of steunen de beweringen hier niet op, of heeft de putter dan wel en dan geen veer? Onomstootelijk staat vast, dat bij ons puttersnest geen veer werd gebruikt.

K. W. L. BEZEMER.

EEN VERWAARLOOSD GESLACHT.

R zijn sommige plantenfamilies of geslachten, die door de aankomende natuuronderzoekers als het ware stelselmatig gemeden worden, hetzij omdat men ze niet interessant genoeg vindt, hetzij omdat ze als te moeilijk worden beschouwd. Dat zijn nu niet anders dan vooroordeelen. Iedere plantengroep blijkt des te interessanter te zijn, naar mate men haar beter bekijkt en in dezelfde mate verdwijnt ook de moeilijkheid. Wie zich eenmaal met die verwaarloosde families gaat bemoeien is al spoedig verbaasd en verdrietig, dat hij er niet eerder naar had omgezien en verheugt zich binnen zeer korten tijd, omdat het landschap hem nu alweer veel rijker toeschijnt en iedere wandeling weer nieuwe schoonheid brengt. Zoo blijft je altijd jong.

Laat ons daarom de Ganzevoetfamilie nog eens onder handen nemen of Braam en Havikskruid en Wilg en Roos, de Grassenfamilie en de Cypergrassen of desnoods alleen maar het geslacht Zegge of Carex. Hoe dikwijls heb ik al hooren